

Ростислав Балабан

УКРАЇНА – НЕ ІСПАНІЯ. АКЦЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ПОРІВНЯННЯ

У статті в порівняльному плані розкрито особливості політичного та соціально-економічного розвитку українського та іспанського суспільств; подано як дотичні лінії, так і діаметральні відмінності.

Ключові слова: Україна, Іспанія, соціально-політичний аналіз, порівняння.

Balaban R. Ukraine is not Spain. Accents of socio-political comparison. *The article deals with the features of political and socio-economic development of Ukrainian and Spanish societies in a comparative plan; tangent lines and diametral differences are given.*

Key words: Ukraine, Spain, socio-political analysis, comparison.

Порівняльний аналіз дає змогу встановити систему координат – точки відліку, а відповідно, і шкалу оцінок для України, і, у принципі, означити суспільно-політичний простір, в якому перебуває суспільство. Пропаганда «стабільності» за часів Президента В. Януковича не давала орієнтирів. «Стабільність» матеріалізувалась у

показнику фіксованого валютного курсу, хоча суспільство відчувало повільно повзучі ціни. Такий ідеал розкодовувався, як те, що не чіпайте, нічого не міняємо, і, скоріше, «стабільність» виглядала як стагнація. Хоча у частини населення був аналогічний настрій. Не чіпайте нас, нічого не змінюйте.

Майдан після розгону 30 листопада 2013 року повстав як вимога змін. Як ми бачимо, були і ті, хто не підтримував акцію протесту на Майдані: 14,8 % – скоріше не підтримую; 31,3 % – не підтримую [1]. Українське суспільство, в принципі, навчене терпіти.

Країна як державно-політичний організм без ідеалів і мети, цінностей, що оформлено ідеологічно, не має перспектив розвитку. У таких умовах суспільство саме по собі не є цінністю, а, відповідно, стає біологічним матеріалом. Опоненти можуть зауважити, що в українському суспільстві є цінності, як-то християнські чи якісь інші. Але ми вказуємо на те, що такі цінності є індивідуальними, сімейними, але як колективні та загальнонаціональні ці цінності не артикулювались.

Зазначимо, що порівняння України та Іспанії можуть мати як дотичні лінії, так і діаметральні відмінності. Зокрема, те, що економіка Іспанії не потужна серед країн Європи, регіони Іспанії розвинуті не рівномірно. Наявна тема економічної кризи, є протести проти влади і звинувачення в корупції. Що, в принципі, притаманне й українській ситуації.

Ці матеріали готувалися на початку 2014 р. як соціально-політичне порівняння України та Іспанії. Проте за лютий–березень 2014 р. в Україні відбулася низка системних політичних подій, які не були занесені до матеріалу аналізу, і порівняння не можливе через їхню вагомість. Проблеми, які були латентними в українській політичній системі і суспільстві, – раптово проявилися, а про те, що здогадувалось, набуло фактичного підтвердження. Час і події розставили акценти.

Цими подіями в Україні став розстріл протестуючих на Майдані – 18 лютого 2014 року. Фактичне зникнення чинного Президента України на кілька днів. Фактична втеча перших осіб держави, як-то Генерального Прокурора, Прем'єр-міністра тощо. Швидкий розпад колись «залізобетонної» більшості у Верховній Раді. Обрання виконуючого

обов'язки Президента. Обрання нового уряду. Призначення нових дострокових президентських виборів. Поява воєнізованих «зелених чоловічків»¹ у Криму. Кримський референдум 16 березня 2014 р. і проголошення приєднання Криму до Російської Федерації. Зрештою, перебування надмірної кількості військ РФ на кордоні з Україною під виглядом навчань. При цьому останнє ми оцінюємо як військове протистояння. (Економічні війни, які вела РФ проти України, досягли нечуваної кульмінації – військового протистояння. Основу цих протистоянь становлять не економічні інтереси, а геополітичні впливи, зрештою, військові дії на Сході країни.)

Тому під час порівняння України та Іспанії, яке ми планували, – тема, наприклад, сепаратизму Країни Басків або Каталонії в Іспанії набуває нового звучання саме для України. До речі, колись незалежна Каталонія, яка потрапила під Іспанську корону у 1714 році, здійснювала кілька спроб встановити незалежність, а тепер на 2014 рік запланований референдум з цього питання. Такі настрої були публічними. Відбувалися масові акції на підтримку незалежності. Натомість в Україні – відносно спокійна територія, Автономна Республіка Крим, на території якої раптово державна влада України стала недієздатною, а до цих подій особливих проявів сепаратизму не демонструвалося. Причому, нам доводиться спостерігати унікальний феномен, коли територія «бореться» не за незалежність і самостійність, а переходить з однієї юрисдикції в іншу. При цьому, очевидно, що тією чи іншою мірою у кримчан присутні проросійські настрої. Одна з причин цих настроїв – створена інформаційно боязнь фашизму і бандерівців, які йдуть на Крим. Фашизм і бандерівці приписуються Києву і Західній Україні. Причому визнається, що в Криму утисків чи обмежень національних, мовних, релігійних не було. Так само, як немає загрози фашизму і бандерівців.

¹ У Криму з'явилися якісно обмундировані воєнізовані особи без упізнавальних знаків. Особливість така, що обмундирування якісне, уніфіковане і коштовне (більше тисячі євро один комплект), а модель та, що стоїть на озброєнні в РФ. При цьому РФ офіційно не визнала «зелених чоловічків» своїми, а в обіг ввела термін «ВВЛ військові, ввічливі люди». При цьому РФ за договором не мала право розміщати своїх військових у Криму, а також те, що вона була гарантом цілісності і безпеки України. Тому є велика ймовірність, що «зелені чоловічки» – це вояки РФ.

Очевидно, що ця тема потребує окремого розгляду, але так само очевидно, що в державно-політичній системі України є системні пробоїни:

1. Девальвовані і нефункціональні не тільки адміністративні органи, а й спецслужби.

2. Не менш важливо. Відсутність інформаційної політики; українського інформаційного поля; ідейної та ідеологічної пропаганди. А тим більше, відсутність інформаційної політики на ззовні. Це стало очевидним, коли з російських телепередач експерти оцінювали події в Києві як «нацистські», «фашистські», «бендерівські». Причому приводом для таких оцінок було співання Гімну України, гасел «Слава Україні» тощо.

3. Непублічність політичних процесів, прийняття рішень, управлінських кроків.

4. Недовіра, яка не має реалізації, відсутність реакції на неї накопичується до відрази до державно-політичної системи і до можливого бунту.

5. Відсутність самоврядування як фактора ефективного використання місцевих ресурсів та участі громад в управлінських процесах. Останнє посилює відсторонення суспільства від політичних процесів.

6. Комерціалізація влади.

7. Відсутність каналів комунікування.

8. Відсутність школи виховання кадрів.

Як наслідок, нерозуміння правлячою елітою суспільних потреб.

Якщо ми говоримо про Україну, то маємо кілька наріжних проблем. Це «розкол» України на «Захід» і «Схід». (А як виявилось, реальне відшматування Півдня). Це мовне питання, яке може бути включене в тематику «розколу». І це розрив між багатими і бідними. Але основним тлом є питання недовіри суспільства до представників влади, органів влади, зрештою, політичної системи. Така недовіра зберігалася тривалий час. У свою чергу, державні органи все більше «комерціалізовувались»¹, а зрештою, втрачали функцію власного прямого призначення і зворотного зв'язку з

¹ У цьому випадку ми маємо на увазі те, що чиновники-розпорядники підписів переважно орієнтувалися на особисту вигоду, надаючи погодження. Фактично, кожне погодження найрізноманітніших служб і комісій неофіційно мало свою вартість.

суспільством. Останнє було очевидним. Колишній Прем'єр М. Азаров у виступах запитував, чого не вистачає суспільству, мовляв, подешевшала капуста (2007 р.). Так само йшла реклама, що покращення відбулось, а люди, звісно, не відчували, в чому воно полягає. Міністр соціальної політики Н. Королевська заявляла, що все гаразд, а в цей же час уже не виплачувались лікарняні і допомога у разі народження (2013 р.). Хоча курс гривні до долара був сталий, цим підмінялося поняття економічної стабільності, мовляв, «гривня» стабільна і міцна. Але, водночас, відбувалась прихована інфляція. Автомобілісти бачили, що на 100 грн можна було проїхати все менше і менше кілометрів. Те саме стосувалось і продуктів, які «непомітно» дорожчали. Багато хто розумів, що підготовка до Євро-2012 була великим розкраданням коштів.

Проте в українських умовах суспільство не готове до вияву системного протесту на рівні щоденного спілкування, громадського контролю. Він традиційно залишався «кухонним», а не публічним. Чинити супротив громадяни побоювалися через втрату роботи, інші міркування. Тому це загрожувало не розв'язанням проблеми, а потенціальним вибухом.

Незважаючи на те, що суспільство переважно визнало режим беззаконня, коли говорилося між собою про те, що суди вирішуються за гроші, рівень недовіри у грудні 2013 р. становив 79,2 % – судам; 80,2 % – Верховній Раді України; 79 % – міліції; 74 % – уряду; 57,7 % – опозиції.

Міліція все менше оцінювалась як правоохоронний орган. Сигналами-символами режиму беззаконня було затримання судді-колядника І. Зварича у 2011 р. з кількома мільйонами гривень. Хоча було ще кілька затримань суддів корупціонерів. Втеча з-під варти ректора Національного університету Державної податкової служби у 2013 р., який був затриманий за хабар і, очевидно, що втік з-під варти також за хабар, а в пресі засвітилося, що його сім'я володіє майном у США тощо. Зрештою, зафіксовані такі злочини самих міліціонерів, як згвалтування, побиття, катування, вбивство, продаж наркотиків [2]. За таких умов здирицтво рядовими міліціонерами з «лоточників» грошей або хабарі на дорогах для працівників ДАІ – взагалі не сприймалось як злочин.

Виявлення фактів порушень сприймалося суспільством не як системна боротьба з корупцією, а як те, що під об'єктив потрапив неугодний суб'єкт. Першим спалахом і суспільним протестом став протест проти укривання міліціонерів-гвалтівників у Врадіївці (2013 р.) А вінцем цього став виступ міністра МВД В. Захарченка у Верховній Раді України зі словами, що «я не можу відповідати за кожного міліціонера». Це принципове зауваження, яке вказує на відсутність інституту політичної відповідальності як такого, а тим більше, на розуміння такої відповідальності. Так, міністр має відповідати за дії тих, кого він очолює, вживати заходів щодо виховання, заміни, підбору кадрів, за впровадження реформ тощо. У разі надзвичайної події посадова особа йде у відставку. Відповідно, наступник робить усе, щоб це не повторилося. Так система відточується до ідеалу і тримається в тонусі. В Україні це не працює; це означає, що політична система в цілому деформована. Відповідно, міністерські і чиновницькі посади є не управлінськими, а вотчиною для «кормління». Не можемо не навести приклад, коли в Україні в 2012, 2013, 2014 рр. замерзали на смерть люди, а натомість – жодної політичної реакції. Це і є прямий приклад гігантської дефектності державно-політичної системи. Причому такий, про який мало пишуть науковці, оскільки це, нібито, не академічна тема, ще більше підтверджуючи реальну дефектність системи. Якщо в дорозі вмерла від заметених доріг і морозу хоча б одна людина – міністр з питань надзвичайних ситуацій має піти у відставку. У зворотній ситуації, навіщо утримувати міністерство з його підрозділами, автопарками, закордонними відрядженнями, секретарями і т.д., якщо загинула людина? Так само, якщо на дорозі є вибоїна або в лікарні відсутні бинти, – відповідний міністр має піти у відставку. На ці питання не дають відповіді і політики.

Надзвичайно велика вада усього зазначеного полягає в тому, що суспільство крок за кроком допускає це, починаючи з дрібних речей і доводячи їх до повного абсурду.

Як противага цьому, наведемо дрібний, але доволі показовий приклад. В Іспанії автотуристів з СНД попереджають, щоб ті не намагалися дати хабара поліцейському. (Місцевим це в принципі не приходиться на думку). А от дати хабар – буде образою для поліцейського. Так само неможливий, наприклад, пошук автотранспор-

тних номерів чи посвідчень, до носіїв яких буде менша або особлива увага – їх просто немає в природі. Хоча іспанське суспільство звинувачує свою владу в корупції.

В Іспанії є практика організованих і відкритих протестів. Плакати з протестом можуть висіти в публічних закладах і в державних установах. При цьому репресії до персоналу чи очільника закладу в принципі не можливі. Профспілки організують протести вчителів і лікарів, які потерпають від скорочень виплат. Щоправда, деякі працюючі утримуються від участі. Вони збережуть місце роботи, беручи участь у протесті, але за день відсутності буде вирахована платня. Відомі масові мирні протести проти монархії, а також масові акції за незалежність Каталонії тощо. Ці акції не мають вигляду вибуху і не видаються битвою на смерть – це еволюційний процес. В Україні ж протест категоричний: або до перемоги, або повна поразка. Момент дискусії і компромісу – відсутній. Процес переважно вибуховий, у побуті латентний, а щодо профспілок, то ця функція атрофована.

У державних закладах малоімовірні публічні протести, хоча колектив дотримується такої думки. До речі, це одна з умов появи протесту на нейтральній території, коли громадяни підтримували «Майдан» як акт протесту проти влади і незручності для неї, але на роботі займали позицію нейтралітету. Так виникає український ланцюг поруки і неучасті. На місцях не відбувається реакція на низове керівництво. Останнє не передає реакцію вищому управлінському шаблю – і так до верху всієї державно-політичної піраміди. Таким чином, помічаємо стільниковість не тільки в суспільних групах, а й у системі державного управління.

Незважаючи на те, що Україну називають співучою, що передбачає певну фестивальність, Іспанія, а точніше місцеві громади, проводить 6–12 свят на рік різного масштабу і тематики, що, очевидно, створює певний емоційний заряд. Порівняно з Україною, таких місцевих свят 1–2, як день села, міста чи району. Інші свята релігійні, трансформовані в сімейні. Відзначимо, що ліками, але не панацеєю, може бути формування нової культури відносин – суспільних заходів. Ці заходи можуть бути і підштовхувачами економіки, й елементами пропаганди. До речі, в Іспанії, а очевидно і в Європейській реальності, є практика масових вуличних гулянь, у

тому числі на Новий рік. Таке масове дійство на Новий 2014 рік в Україні відбулося вперше на майдані Незалежності, що для Європи є традиційним.

Можемо зазначити, що українське суспільство не соціалізоване в тому розумінні, що залучене до різнопланових соціальних заходів, де й виникає соціальна площадка комунікацій з можливою вибудованою соціальних зв'язків.

Український варіант накопичення латентного протесту, недовіри, побоювання його виявити – негативне явище для політичної системи загалом. Щось на зразок того, що хто принесе погану звістку – буде покараний. Відповідно, політичний клас формувався відірваним від суспільних потреб. Держава не здатна реагувати на подразники, виправляючи ситуацію. Ми називаємо це стільниковим суспільством, в якому навіть не соціальні групи, а окремі сім'ї вибудовують стільники. Так само закрилися в окремі стільники за різними ознаками еліта, політики, чиновники. Символічна матеріалізація цього – це поява парканів навколо державних органів – Парламенту, ЦВК, паркани навколо садиб, начебто відгороджують певне життя від усієї України.

Револьюційні події взимку–навесні 2014 р. в Україні продемонстрували, що органи не можуть впоратися зі своїми функціями. Міліція зникла з вулиць, а злочинність не зросла; голови адміністрацій, заступники, прокурори та інші чиновники почали раптово й одночасно хворіти, а якість умов життя не змінилася. Стало зрозумілим, що армія небоєздатна. Це ті факти, які ще донедавна не мали статистичного підтвердження. Державна система України вихолощена з надзвичайно слабким скелетом.

Так само міліція не захистить і не упередить від злочину. Так само, як прокуратура не прагне дотримання законності. Так само, як не потрібно шукати ідеалу в медичній сфері чи будь якій іншій, у тому числі й науковій.

Очевидно, таке ж лихоліття відбувається з державними фінансами, бюджетом тощо. Просто для пересічних громадян речі, що їх стосуються, очевидні. Такий стан речей цементується і суспільною оцінкою.

Очікувана люстрація все ще не відбувається. Вона справді могла стати політичним очищенням, покаанням і вибаченням перед

суспільством. Потрібно зазначити, що в Іспанії є прибічники люстраційних процесів, що не відбулися після падіння режиму Франко.

Звичайно, що в Україні при усіх розкладах доведеться використовувати старі кадри. Ті, хто народився в 1991 р., сьогодні мають вік лише 23 роки, вони тільки починають заходити у владу і лише за 20 років будуть становити основну базу. Але величезна вада політичної системи в Україні – це відсутність школи виховання і селекції кадрів.

В Україні недовіра тривалий час зберігалась у латентній формі та існувала паралельно з вірою в «доброго царя батюшку» (чиновника того чи іншого рівня), який має щось зробити. Цей пласт недовіри вибухнув після побиття мітингарів органами МВД у ніч на 30 листопада 2013 р. Сутність подій була такою: на майдані Незалежності біля стели з образом жінки розміщалися протестуючі, які перебували там удень і вночі. Принципово зауважимо, що «протестуючі» були не проти влади. Вони підтримували курс євроінтеграції України, в принципі офіційний курс останніх років, й отримали назву «Євромайдан».

Євромайдан поступово «танув», він не мав ораторів, політиків, у тому числі тому, що йшов на спад. І тільки нічний розгін демонстрантів на наступний день викликав пробудження киян, які вийшли на вулицю. Трансляція грубих фактів розгону, зокрема на «5-му каналі», і виступ П. Порошенка про його участь у протесті синергетично зібрало рекордну кількість людей 8 грудня 2013 р. Насправді людей було впритул один до одного від пам'ятника М. Грушевського униз, до пам'ятника В. Леніну, і по вул. Хрещатик до майдану Незалежності. Кількість була нестатична, постійно люди виходили з зібрання і постійно підходили інші. За повідомленнями ЗМІ РФ, було кілька сотень, офіційне МВД України оцінило кількість в 61 тисячу, а вітчизняні політики визнали 1 млн.

Звичайно, що наявні оцінки організації масового «Майдану» якимись силами, як-то «американськими», «західними» чи іншими. Але факт такий, що масового виходу громадян на вулицю не очікували самі політики і фактично наздоганяли процес, бо натовп потребує керманіча або він набуває інших організаційних форм.

Символічно, що в ніч розгону перший притулок від кийків «беркуту» надала православна Церква, яка зазвичай провладна.

Мирний захід не наляканий розстрілами і пораненнями, яких ще не було. У цей день політики від опозиції В. Кличко, А. Яценюк і О. Тягнибок утримали похід громади, яка була ладна йти і займати будь-що, і тоді сценарій був би іншим. Вони не були готові і однозначно не мали плану.

Влада продемонструвала ще одну системну ваду – вона не здатна комунікувати. В Україні відсутні комунікаційні канали і площадки. Тому такою високою популярністю користуються нечасті телепередачі на зразок «Шустер лайф», де є невеличке поле обговорення – комунікацій.

Влада продемонструвала і свою нездатність управляти – невинуватими військовими діями «влади» проти протестуючих громадян, що набули кульмінації 18–20 лютого 2014 р., коли «влада» розстріляла протестуючих.

Україна не стала поліцейською державою. «Влада» не дбала не тільки про суспільство, а й про свою охорону. Правоохоронні органи, які все частіше почали називати силовими, не були в пошані, не підгодовувались з рук влади, тому й не були готові її боронити.

Зазначимо, що це не була громадянська війна однієї частини суспільства проти іншої і не повстання бідних проти багатих, а саме громади проти «влади».

До цих подій в Україні сформувалося стільникове суспільство, в якому групки і фактично окремі сім'ї вибудовували особисті зони комфорту. Не дивно, що так стала поводитися і «влада», яка все менше і менше орієнтувалася на суспільство, фактично не маючи з ним площадок для комунікацій, відповідно, і не маючи потреби в каналах комунікацій. Навіть інтерв'ю з Президентом В. Януковичем були такі, що відбувалися без права запитання з боку запрошених журналістів. Однією із демонстрацій нищення площадок комунікацій стала відміна районних виборів у Києві, незрозуміла ситуація з виборами до Київради і мера Києва. Така сама ситуація з непризначеними виборами в більше ніж 10 містах по Україні. Призначувані голови адміністрацій різних рівнів мали фактичну залежність від центру призначення – і жодних зобов'язань від місцевих громад.

Тема про економічну кризу в світі періодично актуалізується, але не є системною для суспільства. Актуалізується переважно представниками влади, очевидно, що для виправдовування результатів

власної політики. Це спостерігалось у виступах Прем'єра М. Азара при Президенті В. Януковичі.

Суспільство не так відверто реагує на це, оскільки тривалий час перебуває в режимі виживання, заробітчанства й обігрування «держави».

Ми спробували віднайти подібні лінії напруження в Іспанії. Ними стали такі речі: іспанське суспільство поділене на прихильників монархії і тих, хто за республіку, що підтверджується багатотисячними мітингами проти монархії влітку 2013 року. Також те, що без люстрації після диктатури Франко в іспанському суспільстві, можливо при владі, залишилися старі кадри доби Франко й ті, хто проти цього. Можна інтерпретувати цю тезу як наявність прихильників авторитаризму і демократії. Окрема тема – цигани, які слабо інтегровані в суспільство. Вони селяться колективно в необладнаних місцях, не навчаються, малозабезпечені і т.д. Сьогодні влада не має ресурсів на протидію таким поселенням та їх адаптації. Щодо влади, то її теж звинувачують у корупції. Ще іспанським питанням лишаються настрої на вихід з Іспанії. Такі настрої в Країні Басків і Каталонії.

Проте основний проблемний фон – це економічна криза, яка розпочалася у 2008 р. і на початок 2014 р. має свої наслідки.

Щодо економічної кризи, зазначимо, що це не одномоментний стан. Так, громадяни – покоління 30-40 років тому, маючи робітничу професію, могли придбати в іпотеку 2-4 квартири, забезпечуючи своїх дітей. Цей самий працівник був упевнений, що він влаштувався на роботу назавжди. Сьогодні іспанці втратили можливість активно купувати нерухомість, а багато і втратили її внаслідок кризи. Сьогодні працівник не впевнений, що його робота надовго або назавжди.

Спробуємо описати соціально-економічний пакет сім'ї.

Середня заробітна плата впала за найнижчою оцінкою на початок 2014 р. до 1000 євро. Ще у 2011 р. вона оцінювалась близько 2260 євро [3]. У 2013 р. – 1615 євро [4]. Мінімальна зарплата в 2013 р. становила 752 євро.

Сім'я, яка проживає у власній квартирі 70 м.кв., сплачує за електропостачання 100 євро; за воду – 30 євро; за газ – 60 євро.; вивіз сміття – 6 євро.; податок на нерухомість – 25 євро і страху-

вання майна – 12 євро. Таким чином, комунальні платежі становлять 233 євро.

Харчування на сім'ю з чотирьох осіб (двоє дорослих і двоє дітей) становить 400 євро на місяць.

Витрати на школярів такі: близько 65 євро в рік на обладнання (5,4 євро в місяць); книжки від 50 до 150 євро в рік, тобто максимально 12,5 євро в місяць. І шкільні обіди 7 євро (182 євро в місяць). Іспанці користуються як державною медициною, так і страховою. Медична допомога, якщо є загроза життю, буде надана незалежно від того, чи є страхування, чи кошти. Медична страховка коштує 120 євро на матір з двома дітьми.

Таким чином, базові витрати становлять 953 євро на місяць. Лишається транспортне питання. Витрати на пересування можуть суттєво вдарити по кишені, тому сім'я прораховує маршрут пересування.

Матеріалізація кризи має такий вигляд, що деякі безкоштовні музеї стали платними, службовці перестали отримувати так звану 13 виплату. Батьки (15-17 %) переводять дітей з приватних закладів до державних шкіл. Електроенергія подорожчала на 30 %. Безробітних стало 25 % трудового населення. Впали ціни на нерухоме майно, орієнтовно на 25 %. Порівняно з Україною, ціни на товари легкої промисловості і харчування дешевші.

Населення, як традиційно для європейця, не переймається демонстрацією розкоші й, очевидно, живе в режимі економії і накопичення заощаджень.

Ми можемо зазначити, що сім'я (2 дорослих і 2 дітей) з одним працюючим живе в обмежених умовах.

Прорахуємо такий сімейний пакет в Україні. Середня заробітна плата становила на початок 2014 р. приблизно 3200 грн. [5]. Це було на той період приблизно 283 євро. Зазначимо, ті самі витрати для української сім'ї.

За оцінками експертів, на стримане харчування потрібно не менше 3000 грн. Оплата квартири з опаленням водою та електрикою 350 грн, оплата школи 250 грн. Треба зазначити, що в Україні регіоналізація вартості може принципово відрізнятись, у тому числі за ознакою село-місто. Окрема тема – це медична, оскільки офіційно вона безкоштовна, але при нагоді потрібно платити. При

цьому страхова медицина не розвинута, вона слугує не для масового загалу, а навпаки, для більш заможних. Витрати на медичне страхування за різними джерелами становлять від 50 грн до 2000 грн на людину. Такий фактаж теж говорить про певну непрозорість і зловживання. За відносно помірної витрати 300 грн на людину – становитиме для матері і двох дітей 900 грн. Навіть за таких підрахунків витрати перевищують місячну середню зарплату.

За однаковими показниками Іспанія і Україна:

Іспанія при середній зарплаті 1000 євро витрати – 950 євро.

Україна при середній зарплаті 3200 грн. витрати – 4550 грн.

Зазначимо, що в Україні поширена практика натурального господарства – вирощування для своїх потреб, а також підробітки і заробітчанство, які переважно не відображаються статистикою.

Оцінюючи якість життя, можна взяти такий узагальнюючий показник, як тривалість життя. Так, в Іспанії він становить 82 роки, а в Україні – 71 рік. Безумовно, потрібно відзначити рівень задоволення і щастя. Ці показники вже стають новим критерієм соціально-політичних оцінок. Оскільки сьогодні економічні показники, навіть і рівень життя, не дають повної картини, очевидно, все більше поширюються соціальні механізми, які дозволяють людям відчувати себе задоволеними. Індекс щастя в українців у 2013 р. – 56 % [6].

Іспанія за рівнем щастя посідає 76-те місце, а Україна – 95 (за міжнародним індексом щастя на 2009 р.) [7]. Причому, на «шкалу щастя» країни не стають у послідовності ВВП на душу населення, за критерієм європейські-неєвропейські і т.д.

Слід спинитися й на питанні і про політичні сили в Іспанії. Звичайно, обсяг роботи не дасть можливості глибинного аналізу, але ключові місця потрібно актуалізувати.

Очевидно, що час змін переживає і Європа. Українські сигнали прикули увагу європейців. Для них події в Україні у такому форматі, аж до військового загострення – не очікувані. Вони раптово пробудили багатьох європейських політиків і зробили помітною країну на кордоні з Євросоюзом. Геополітичні проблеми України трансформуються в енергетичні проблеми, як залежної від одного джерела, а отже, і енергетичну безпеку. Жодна форма неспокою не цікава європейському сусіду. Причому зрозуміло, що в середині самої Європи є низка соціально-політичних проблем – так звані скриті конфлікти,

яких нараховується більше 150. Вони можуть педалюватися, серед іншого, сторонніми силами. В Європі досить країн, які згадують свої історичні землі, які нині належать сусідам. Це і маленька Литва, і Угорщина. Є території, що переходили від Німеччини до Франції і навпаки. Питання в тому, чи прийдуть до влади в цих країнах агресивні політичні сили чи політичні лідери. Що в цьому разі страхує Європу?

Нині іспанські землі, як Каталонія, борються, а боротьба політико-дипломатична і еволюційна, за незалежність. Сили, що перемогли в місцевому парламенті в Каталонії і виступають за незалежність її, аж ніяк не говорять про перехід від Іспанії під юрисдикцію іншої країни. Вони виступають за власну самостійність і планують залишитися в Євросоюзі. Ремарка щодо Криму, що перейшов від України до РФ така, що наступна історія Криму буде боротьбою за власну незалежність. Ця історія може бути як коротка – до падіння В. Путіна, так і трьохсотрічна.

Політичними питаннями сучасної Іспанії є, безумовно, економічна криза, з якої витікає питання робочих місць і нові соціальні пакети. Політичний колорит приблизно такий:

5 % – нові політичні сили, як «Союз Прогрес Демократія», що почали обіймати важливі пости;

15 % – націоналісти;

38 % – опозиція, як соціалістична робітничка іспанська партія (PSOE);

42 % – народна партія, що при владі.

У свою чергу, Україна пережила позачергові президентські вибори, на яких переважно підтримала символ об'єднання, який втілював кандидат П. Порошенко, залучивши в свою команду потенційного кандидата В. Кличка.

Очевидно, що українське суспільство потребує візуалізації демократичних процесів, якими мають бути розв'язання військового конфлікту на Сході країни, перевибори парламенту і люстрація. Також, очевидно, зростатимуть нові сили, як мутації від існуючих, так і ті, що проявилися в революції. Пропагандистські ідеали не будуть сприйматися загалом.

Історично склалося, що Україна перебуває не тільки на культурному і геополітичному розломі з відмінною шкалою цінностей.

Інколи здається – і в іншому інформаційно-часовому просторі. Важливо, щоб зрозуміти і виробити через суспільну комунікацію ідею вибудовування унікального «острова» Україна чи знаходити нові ідеали. Україні не вдалося прийти до цього академічним шляхом, а зараз триває час жертв і криз. Досвід Європи демонструє, що в різні часи суспільства пройшли випробування і отримали своє гартування.

Назва «Україна – не Іспанія» була обрана як перегук виданої президентом Л. Кучмою книги «Україна – не Росія». Тоді цих відмінностей, помітно, не було менше. Сьогодні очевидно, що така Україна системно відмінна від авторитарної Росії, вона відмінна і від демократичних укладів Європи. Наріжними проблемами української політичної системи є вибудовування комунікаційних площадок, залучення суспільства – системно і регулярно – до політичних процесів, вирівнювання соціального ландшафту і обрання курсу розвитку.

Подіями 2014 р. повинен завершитися період невизначеності, вицікування і т.зв. «перехідний». Українське суспільство, звичайно, має в собі зерна як демократичних ініціатив, так і прагнення царя-батюшки, «міцної руки», і баласт пасивних настроїв. Очікувати і відпрацьовувати популістські технології вже не можна, хоча вони лишаються ще ефективними.

Україна стоїть на порозі або розв'язання цього вузла і переходу до ефективної України, або на порозі революції «2017 р.» (за аналогією 1917 р.), яка знесе і установи, і політичний клас і матиме глибокі і складні наслідки.

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kiis.com.ua/?land=rus&cat=reports&id=227&page=1

2. Бутченко М. Однажды в милиции / М. Бутченко // Кореспондент. 2012. – № 27 (515). – С.34–35.

3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rupor.info/news-ekonomika/2011/04/26/srednjaja-v-es-2-3-tisjachi-evro/

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.espanarusa.com/article.sdf/ru/news/economia/373294

7. Mojazarplata. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: com.ua/ua/main/zarobitok/news

8. Кореспондент.net 3 липня 2013. 11:13

9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Uk.wikipedia.org/wiki/мiжнародний_iндекс_щастя.